

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ - ΤΟΜΕΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΜΣ «ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ»

**Μάθημα: Ο ρόλος του θύματος στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης:
ιστορική και σύγχρονη προσέγγιση**

Διδάσκουσα: Επίκουρη Καθηγήτρια Βασιλική Βλάχου

Περίληψη μαθήματος

Ο ρόλος του θύματος στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης αποτελεί ένα καίριο ζήτημα που απασχόλησε και εξακολουθεί να απασχολεί την Εγκληματολογία κατά την επιστημονική μελέτη του εγκληματικού φαινομένου. Στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού μαθήματος προσεγγίζεται ιστορικά ο ρόλος του θύματος στη διαδικασία τιμώρησης του εγκλήματος, από την προϊστορική εποχή έως σήμερα. Η μετάβαση από την ιδιωτική τιμώρηση των εγκλημάτων στη δημόσια άσκηση ποικίλες επιρροές στο ρόλο που διαδραμάτιζε το θύμα στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης. Η σχέση εγκληματία-θύματος, η άσκηση του κοινωνικού ελέγχου, ο χαρακτήρας και ο σκοπός της ποινής και ο ρόλος του θύματος είναι ορισμένα από τα ζητήματα που προσεγγίζονται με αναφορές σε διάφορες ιστορικές περιόδους από την επονομαζόμενη «χρυσή εποχή» του θύματος έως την περίοδο παρακμής του τελευταίου. Η επιστροφή στην ενασχόληση με το θύμα και οι νέες βάσεις που ετέθησαν σε σχέση με την επιστήμη της Εγκληματολογίας καθώς και η συνοπτική ανασκόπηση του ρόλου του θύματος στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης κατά τον 20^ο αιώνα είναι ζητήματα που μελετώνται σε συνδυασμό με το ιστορικο-κοινωνικό πλαίσιο και τη διαμόρφωση του θυματολογικού κινήματος. Διερευνώνται επίσης, διεξοδικά η θέση του θύματος στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στις σύγχρονες κοινωνίες με αναφορές σε χαρακτηριστικά παραδείγματα από την ευρωπαϊκή και τη διεθνή πραγματικότητα, τα δικαιώματά του στις επιμέρους φάσεις της ποινικής διαδικασίας, οι συνηθέστεροι παράγοντες μη καταγγελίας των αξιόποινων πράξεων, ο ρόλος του στην καταγγελία του εγκλήματος και οι πρωτοβουλίες των διεθνών οργανισμών.

Κύριες θεματικές ενότητες:

- Εννοιολογική προσέγγιση των όρων «θύμα» και «ποινική δικαιοσύνη»: οι διεθνείς τάσεις και η ελληνική εμπειρία.
- Συνοπτική ιστορική προσέγγιση του ρόλου του θύματος στη διαδικασία τιμώρησης του εγκλήματος.
- Περίοδος παρακμής του θύματος. Επιστροφή στο θύμα πάνω σε νέες βάσεις. Το θυματολογικό κίνημα.
- Το θύμα κατά την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στις σύγχρονες κοινωνίες. Τα δικαιώματα των θυμάτων στις επιμέρους φάσεις της ποινικής διαδικασίας.
- Ο ρόλος των θυμάτων στην καταγγελία του εγκλήματος. Η διαδικασία λήψης της απόφασης για καταγγελία. Ο ρόλος των διεθνών οργανισμών. Εναλλακτικές μορφές απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Σύγχρονες πολιτικές.

Τρόπος εξέτασης:

Κατατίθενται απαλλακτικές εργασίες, οι οποίες παρουσιάζονται από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές στο πλαίσιο μαθήματος πριν από την ολοκλήρωσή τους. Στη συνολική αξιολόγηση λαμβάνεται, επίσης, υπ' όψιν η παρουσία και η συμβολή τους στο μάθημα.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

1. Αδάμ-Μαγνήσαλη Σ., *Η Απονομή της Δικαιοσύνης στην Αρχαία Αθήνα*, Νομική Βιβλιοθήκη.
2. Αρτινοπούλου Β. & Μαγγανάς Α., *Θυματολογία και όψεις θυματοποίησης*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1996.
3. Αρτινοπούλου Β., *Βία στο σχολείο. Έρευνες και πολιτικές στην Ευρώπη*, Μεταίχμιο 2001.
4. Αρτινοπούλου Β. *Ενδοοικογενειακή κακοποίηση γυναικών*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2006.
5. Αλεξιάδης Σ., *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*, Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη, 1996.
6. Αλεξιάδης Σ., *Εγκληματολογία*, δ' έκδοση, Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2004.

7. Αλεξιάδης Σ., *Κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής*, δ' έκδοση, Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2005.
  8. Αλεξιάδης Σ., *Η Αποκαταστατική Δικαιοσύνη: Μια άλλη αντιμετώπιση του "εγκληματικού φαινομένου"*, στο *Τιμητικός Τόμος για τον Ιωάννη Μανωλεδάκη*, Τ.Π, Σάκκουλας Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2007.
  9. Βλάχου Β., *Το θυματολογικό κίνημα: Διαμόρφωση, τάσεις και εξέλιξη*, στο Β. Αρτινοπούλου (Επιμ.), *Νέα κοινωνικά κινήματα. Εγκληματολογική προσέγγιση*, Τετράδια Εγκληματολογίας 2, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2000.
  10. Βλάχου Β., *Η Αντιμετώπιση της Σωματικής Βίας κατά των Γυναικών από το Σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης*, Εκδόσεις Έλλην, 2005.
  11. Βλάχου Β., *Η εξέλιξη των εγκληματολογικών θεωριών για τη βία και την επιθετικότητα*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008.
  12. Βλάχου Β., *Ιστορική επισκόπηση των εγκληματολογικών θεωριών κατά τον 19^ο αιώνα. Η γένεση της Εγκληματολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.
  13. Βουγιούκας Κ. Ν., *Προς μια θυματολογική πολιτική στην Ευρώπη*, στο Ν.Ε. Κουράκης (εκδ.επιμ.), Ν.Κ. Κουλούρης (συνεργ.), *Αντεγκληματική Πολιτική II*, Ποινικά, Α. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2000.
  14. Βούλγαρης Γ., *Τα εγκλήματα μίσους*, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ. 136, 6/2010, σελ. 711-715.
  15. Γιοβάνογλου Σ., *Η ενσωμάτωση της αποκαταστατικής δικαιοσύνης στα διεθνή κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής*, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, 11/2006.
  16. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου Α., *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1984.
  17. Γραμματικούδης Δ., *Προβλήματα από τις σχέσεις εγκληματία-θύματος*, *Νομικό Βήμα*, τ. 35, 1987, σελ. 437-447.
  18. Garland D., *The culture of control. Crime and social order in contemporary society*, Oxford University Press, 2001.
  19. Δασκαλάκη Η. κ.α. (Επιμ.), *Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα. Αφιέρωμα στη μνήμη Ηλία Δασκαλάκη*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Αθήνα 2000.
  20. Δασκαλάκης Η. κ.α., *Η απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα*, ΕΚΚΕ, Αθήνα 1983.
  21. Δασκαλάκης Η., *Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης*, Εκδόσεις Σάκκουλα, 1985.
-

22. Edwards I., An ambiguous participant. The crime victim and the criminal justice decision-making, στο *British Journal of Criminology*, 44/2004.
  23. Elias R., *Victims Still. The political manipulation of crime victims*, Sage, 1993.
  24. Ζαραφονίτου Χ., *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Νομική Βιβλιοθήκη, β' έκδοση, Αθήνα, 2004.
  25. Ζαραφονίτου Χ. (Επιμ.), (Αν)ασφάλεια, Αντεγκληματική Πολιτική και Δικαιώματα του Ανθρώπου, εκδόσεις Α. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2007.
  26. Ζαραφονίτου Χ., *Τιμωρητικότητα. Σύγχρονες τάσεις, διαστάσεις και εγκληματολογικοί προβληματισμοί*, Νομική Βιβλιοθήκη, έκδ. 2008.
  27. Ζαχαρης Ε., Ποινική προστασία επί προσβολής της προσωπικότητας, *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ. 135, 5/2010, σελ. 591-598.
  28. Ζημιανίτη Δ., Παράνομη βιντεοσκόπηση ή μαγνητοφώνηση και αξιοποίηση του προϊόντος υποκλοπής από τα ΜΜΕ, *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ. 138, 8-9/2010, σελ. 1028-1033.
  29. Ζημιανίτη Δ., Ζητήματα από τη νομοθεσία για την ενδοοικογενειακή βία, *Ποινική Δικαιοσύνη*, 11/2011, σελ. 1206-1210.
  30. Κουράκης Ν., *Ποινική καταστολή*, Α. Σάκκουλας, Δ' έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005.
  31. Κουράκης Ν., Μορφές σχολικής βίας και δυνατότητες αντιμετώπισής της, στο Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου (διευθ. Έκδ.), *Η Εγκληματολογία απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις*, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 77-95.
  32. Κρανιδιώτη Μαρία (εκδ. επιμ.), *Εγκληματολογία και Ευρωπαϊκή Αντεγκληματική Πολιτική. Προσφορά Τιμής στην Αγλαΐα Τσήτσουρα*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2009.
  33. Léauté J., *Criminologie et Science Pénitentiaire*, PUF, 1972.
  34. MacDowell D.M., *Το δίκαιο στην Αθήνα των κλασικών χρόνων*, Εκδόσεις Παπαδημα, Αθήνα 1996.
  35. Μαγγανάς Α. (εκδ. επιμ.), *Τιμητικός Τόμος για την Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου*, Νομική Βιβλιοθήκη-Bruyland, Αθήνα-Βρυξέλλες, 2003.
  36. Μαγγανάς Α., Εναλλακτικές μορφές απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, 3/2006.
  37. Μπρακουμάτσος Π., Ν 3904/2010 – Προβληματισμοί και αναφυόμενα ζητήματα, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ. 143, 3/2011, σελ. 347-352.
-

38. Μυλωνόπουλος Χ., Η «ικανοποίηση του παθόντος» και η «ποινική συνδιαλλαγή» στο Ν 3904/2010, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ. 141, 1/2011, σελ. 53-58.
  39. Πανούση Γ. - Ποτόλια Π. (επιμ.), *Διεθνή κείμενα για τα θύματα των εγκλημάτων*, Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991.
  40. Πανούσης Γ., Δημόπουλος Λ., Καρύδης Β., *Θυματολογικά Κείμενα*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994.
  41. Παπαθεοδώρου Θ., Η ποινικοποίηση της ενδοοικογενειακής βίας. Συγκριτική προσέγγιση, *Ποινική Δικαιοσύνη*, 1, έτος 10^ο, 2007, σελ. 71-79.
  42. Παπαμιχαήλ Στ., *Κοινωνικές Αναπαραστάσεις της Κακοποίησης των Γυναικών από τους Συζύγους/Συντρόφους τους*, Αθήνα- Κομοτηνή, Σάκκουλα, 2005.
  43. Σατλάνης Χ., Σκέψεις προς αποσαφήνιση του επιτρεπτού ή μη της αξιοποίησης της μαγνητοταινίας ή της βιντεοταινίας ως αποδεικτικού μέσου, *Ποινική Δικαιοσύνη*, 7/2012, σελ. 626-639.
  44. Σπινέλλη Κ.Δ., Έγκλημα και θύμα, *Μνήμη Ν. Χωραφά, Η. Γάφου, Κ. Γαρδίκας*, τ. β', Α. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 1986.
  45. Στεφανίδου Α., *Ενδοοικογενειακή βία. Η έννοια της οικογένειας και η διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2010.
  46. Τάκης Α., Αποκαταστατική ποινική δικαιοσύνη στην ΕΕ: Κρατική αποζημίωση για τα θύματα εγκληματικών ενεργειών και η Οδηγία 2004/80 του Συμβουλίου της ΕΕ, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, 12/2006.
  47. Τσαγκαράκη Ε., Ο «μάρτυρας εξ ακοής» στην ποινική δίκη, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ., 136, 6/2010, σελ. 719-728.
  48. Τσιρίδης Π., Ζητήματα εφαρμογής του Ν 3904/2010, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ., 142, 2/2011, σελ. 215-220.
  49. Φαρσεδάκης Ιακ., *Η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και τα όριά της*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
  50. Φαρσεδάκης Ιακ., *Στοιχεία εγκληματολογίας και τα όριά της*, Νομική Βιβλιοθήκη 1996.
  51. Χαραλαμπίδης Α., Έγκληση με παθόντα ανήλικο, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ., 143, 3/2011, σελ. 342-346.
  52. Χαραλαμπίδης Α., ΜΜΕ και προσβολή της προσωπικότητας – Ποινικές διαστάσεις, στο *Ποινική Δικαιοσύνη*, τευχ., 132, 2/2010, σελ. 205-214.
-

53. Houchon G., Το θύμα, συντελεστής προόδου στην Εγκληματολογία, μτφρ. Γ. Νικολόπουλου, στο *Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας*, τ.1, 1988.
